

Женски затвори

Живка Военкинова

Abstract: Female prisons: *Speaking of crimes in society as if there are attitudes to connect people at first with male because it does not suit to the ladies to be criminals. Experience shows that this is not so, that the underworld is populated by women and that many of the most violent crimes are committed from them. Women conducting in criminal acts are everywhere around us.*

Key words: *women, criminals, prison, criminal offense.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Говорейки за престъпления в обществото като, че ли има нагласи те да се свързват първо с личности от мъжки пол, защото не отива на дамите да бъдат престъпници. Практиката показва, че това далеч не е така, че престъпният свят е населен с жени и, че голяма част от най- жестоките престъпления са извършени именно от тях. Жени извършващи престъпни деяния има почти навсякъде около нас.

Голяма част от тях съвсем спокойно мамят, крадат, лъжат и за съжаление понякога съвсем хладнокръвно убиват. Техният брой е по- малък от този на мъжете, но това не означава, че тежестта на престъпленията им е по- малка или по- незначителна.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Жени извършващи престъпни деяния е имало, както в миналото, така и днес, а обществото винаги се е стремяло да налага мерки за санкциониране и наказване на престъпленията извършвани от тях. В зависимост от това кога са били излежавани наложените им наказания е и видът на мястото за лишаване от свобода, например може да е било в затвор, в който има отделение за жени или пък в самостоятелно построен и специализиран за тях затвор.

В момента в Република България в гр. Сливен се намира затворът, където жените излежават наказанието лишаване от свобода.

Л. Христова [7, с. 5] сочи, че затворът в Сливен е обявен за отличник. Това е единственият у нас женски затвор, в който условията са най- близки до европейските. Около 20% от жените са осъдени за убийства, а по- голямата част за кражби и грабежи. Там се работи по модерни програми за психотерапия.

По данни на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ [3] затворът за жени в гр. Сливен е построен през 1962 год. на мястото на бивши стопански постройки. Корпусът на затвора има капацитет 400 души. Поправителният затвор за непълнолетни девойки към затвора е с капацитет 35 девойки. Затворническото общежитие от открит тип е с капацитет 35 лишени от свобода. Поправителният дом и затворническото общежитие имат кухненски бокс, сервизни помещения, клуб и жилищни помещения.

Затворническото общежитие от закрит тип е с капацитет 35 души и разполага с жилищни помещения, гардероб, библиотека, сервизни помещения.

Училището в затвора в Сливен е открито през 1971 год. и разполага с класни стаи, библиотека, административни помещения, учебна шивашка работилница.

В училището има параклис, физкултурен салон, сауна и клуб „работа“. В затвора има медицински център с 4 консултативно- приемни кабинета, амбулатория, стационар, сервизни помещения.

Изградена е детска ясла с 8 легла, кът за игра, кухня, детска баня, изолатор.

Месечните свиждания се провеждат в специално предназначени за целта зали и къщичка за удължени свиждания.

Затворът разполага със зали за групова работа, а също така и с компютърен кабинет. Режимът за жени е лек, общ, строг, специален.

Бременните жени имат следните права:

- получават усилена дажба храна;
- право на почивка;
- на системен медицински контрол;
- не се ангажират с тежък физически труд;
- престоят на открито е не по-малко от 2 часа на ден;
- децата на лишените от свобода могат до навършване на 1 год. да останат в детските ясли към затвора или поправителния дом.

Работата в затвора се извършва в шивашки цех, където се произвежда работно и фирмено облекло.

Основно средство за ресоциализация на женските затвори е социалната и възпитателна работа, която включва:

- диагностична дейност;
- корекционна дейност;
- образование, обучение, възпитание;
- програма за въздействие с цел намаляване на риска от вреди;
- творческа, културна и спортна дейност;
- религиозна подкрепа.

Социалната и възпитателна дейност е индивидуална и групова [2].

3. Караминов [1] посочва, че в единствения затвор за жени в България с доживотни присъди изтърпяват наказание непълнолетни момичета и мени на възраст. Според него най-удивителното нещо там са безмълвните очи на жените и детското отделение., където са настанени 4 родени там бебета като се очаква още 3 бременни жени да родят и броят им да се увеличи на 7. След навършване на годинка се предават от вън на близките и роднините на осъдените. Майките споделят, че са доволни от условията и грижите в затвора за тях и децата им.

Жените, които работят получават 50% от минималната работна заплата, а по закон 2 работни дни са равни на 3 дни престой зад решетките. Голяма част от тях /55%/ са неграмотни и това затруднява намирането на работа за всички жени.

За финансови измами има няколко жени, които са с висше образование. За тях, които посещават учебни занятия 2 учебни дни без неизвинени отсъствия са равни на 3 дни от присъдата.

Ползване на 2 дни домашен отпуск на месец е разрешено за жени с добро поведение, осъдени за първо правонарушение на 5 год. затвор.

В Сливен е единственият затвор, където се извършва лечение с психодрама. През тая програма преминават не само осъдените, но и охраняващите затвора служители.

Жените не се вълнуват от политика, но всички гледат телевизия.

Според психолога на затвора в сравнение с 90-те години на ХХ-ти век се забелязва тенденцията за намаляване на престъпленията извършвани от жени.

В затвора, от града идва свещеник, който 2 пъти седмично и на всички религиозни празници води службата в православния храм „Света Мария Магдалина“. Около 40 жени са вярващи, други посещават храма инцидентно, трети са напълно обезверени и не стъпват там, а за мюсюлманките няма място за религиозно усамотение.

А. Байкова и А. Ненчев [3, с. 17- 19] посочват, че наказанието лишаване от свобода има за цел да поправи и превъзпита лишеният от свобода за да спазва в бъдеще добрите нрави и законите.

Задачите, които произтичат от целта са:

- да се изградят умения и способности у осъдените за справяне с проблемите извън затвора;
- негативното влияние върху личността и отношенията с другите да се сведат до минимум.

За усъвършенстване потенциала на осъдените и корекция на престъпното им поведение се предлагат широк спектър от програми.

Възможностите за промяна социалното обкръжение и престъпното поведение се увеличава от повишаване на чувството на отговорност за собственото поведение и собствената съдба в бъдеще.

За намаляване на социалната изолираност се провеждат групови програми. Положителният им мисловен процес се стимулира чрез ангажиране на свободното време в позитивни дейности. Извеждането на повърхността на положителното и социално приемливото поведение и отношение у всеки участник стои в основата на работата по групови програми.

Груповите програми са средство за:

- мобилизиране на съществуващите ресурси;
- механизъм за задвижване на наличните ресурси и способности;
- отговор на актуалните потребности на осъдените;
- замерване на ефекта от корекционната дейност в затвора;
- уточняване на настъпилите промени в нагласите и мотивите на затворниците.
- уточняване на настъпилите промени в нивото и съдържанието на самооценката;
- уточняване на настъпилите промени в характерологичните особености на затворниците.

Преди провеждането на специализираните групови програми трябва да се извърши правилен подбор на участниците и програмите провеждат професионално.

Н. Стоичкова [6, с. 2] сочи, че жените извършващи престъпления са „безпощадни убийци в дантелени гащи“. Те са автори на 5% от убийствата, но впечатляващото е при тях, че всяко едно убийство е довършено. Когато в ръцете на жените има оръжие винаги има търкалящи се трупове, докато останалите убийства /95%/ са извършени от мъже, но те не са довършени, около 50% 05 жертвите остават живи. Този факт се обяснява с различните психически особености на двата пола. Дори в едно любящо женско сърце може да се натрупа гняв и агресия, когато не и бъде оставено поле да бъде самата себе си, и когато е под силен и непрекъснат социален и семеен натиск.

Специалистите [6, с. 4] сочат, че предпоставки за женската престъпност се крият в насилието над нея от най- ранна детска възраст. Насилието се осъществява посредством обществените модели и нагласи по отношение на подчинената и роля. Според тях такова масово насилие има не само у нас, но и много други страни по света. В резултат на това всяко 7- 8- мо престъпление е дело на жена, въпреки, че те са няколкократно по- слабо криминализирани от мъжете.

Криминалната активност на жените се определя от основните криминогенни фактори, които са следните:

- социален статус;
- начин на живот;
- духовна култура;
- традиции.

Масовата безнаказаност на престъпленията води до социално- психологически стрес сред жените. Своеобразният протест срещу безразличието на правозащитната система към насилието над жените се изразява в атаките, които те нанасят.

Девалвацията на моралните ценности и повсеместната мизерия водят до алкохолизъм скандали и разводи в съвременните семейства.

Полицейската статистика сочи, че жените са:

- доказано безпощадни;
- крадат и мамят;
- грабят;
- убиват;
- нанасят телесни вреди;
- участват в мафията;
- криминалният репертоар на жените се е обогатил с чисто мъжки форми:
- отвлечане и противозаконно лишаване от свобода;
- притежаване и използване на оръжие;
- въоръжен грабеж;
- задържане на заложник;
- разширяване на криминалната им активност в интернет [6, с. 5].

В България дело на жена е първото компютърно престъпление. С цел сексуална експлоатация жените се занимават със сводничество и незаконен трафик на жени.

В действия на организираната наркопрестъпност също има активно включени жени, а също така разпространяват наркотици. Незаконното преминаване през границата на жени, които срещу добро заплащане и по предварителна уговорка раждат децата си и ги дават за осиновяване в чужбина е сравнително ново явление в България.

Други криминални престъпления извършени от жени са:

- корупция;
- пране на пари;
- трафик на жени;
- измами по интернет;
- транспортни престъпления;
- престъпления против реда и общественото спокойствие;
- престъпления против брака;
- престъпления против семействата и младежта;
- престъпления против дейността на държавните органи и държавата;
- престъпления против обществените организации;
- престъпления против правата на гражданите.

Доминират документните измами, а по-малък дял имат престъпленията против дейността на държавата, държавните органи и обществените организации. Преобладават престъпленията по служба.

Женските престъпления имат социално-нравствена цена и децата са най-големите им жертви. Престъпленията се извършват от корисни подбуди, а убийствата поради изолация, отчуждение, липса на разбиране и липса на любов. Ако жените са проявили агресия и насилие спрямо другите това нанасява и самите тях. По-трудната им ресоциализация води до по-тежки и дълготрайни последствия от криминализирането им [6, с. 7].

Криминогенните фактори са:

- слабо образование- „криминогенна активност на подрастващите“;
- алкохол;
- географското положение на България;
- анонимността, която характеризира големия град [2, с. 1-2].

В Новата политическа рамка на Европейския съюз за борба с насилието срещу жени се подчертава, че жените се разглеждат като стоки на международния пазар за репродуктивност. Всичко това увеличава трафика на жени извън националните

граница. Подчертава се необходимостта да им се оказва своевременна помощ и да се работи, както с претърпелите насилие, така и с извършващите насилие. Това налага да се подпомогне разчупването на стереотипите и социално обусловените възгледи, които подпомагат поддържането на условия пораждащи насилие. Призовават се държавите членки на ЕС да осигурят приюти за жени с цел да ги подпомогнат [5, с. 8- 9].

Е. Маджаров и др. [4, с.115] сочат, че Министерството на правосъдието на Република България съвместно с германската фондация за международно правно сътрудничество /TRZ/ организират семинар, който е проведен от 13 до 14.12.2011 год. в гр. Сливен. Темата на семинара е: „Изпълнение на наказанията при жени”.

Резултатите от проведените изследвания в затворите за жени в различните европейски страни са представени на семинара. Изводите са, че структурата на престъпленията, които са извършвани от жени е почти една и съща през последните десетилетия. Увеличил се е дялът на престъпленията с прилагане на насилие, а е намалял дялът на кражбите.

„Ситуацията с жените в затворите е огледало за жената в обществото. Условията за третиране в местата за лишаване от свобода трябва да са съобразени с потребностите на жените. В този смисъл мерките за сигурност трябва да са ревалентни към женската затворническа популация. Необходимо е да се интензифицира социално психологическата грижа и да се подобрят дейностите по социалната и професионалната интеграция на осъдените жени” [4, с. 117].

Върху образованието и квалификацията на жените правонарушителки се акцентира изтъпяване на наказанието „лишаване от свобода”. Чрез Министерството на правосъдието се осъществява образованието в затворническата система. Прилагат се програми за овладяване на гнева, за формиране на умения за пестене на средства и правилно планиране на разходите. При работата с жените се предлагат програми за наркозависими и програми за социална терапия.

България дава оригинален принос за утвърждаване и развитие на европейските стандарти в единствената у нас пенитенциарна институция за жени в гр. Сливен.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение можем да кажем, че жените извършващи правонарушения трябва да изтъпяват наложените им наказания като стремежът на обществото е по този начин да отстранява от тях престъпните навици и желания за престъпна дейност.

Макар и единствена по рода си у нас пенитенциарната институция за жени в гр. Сливен тя предлага добри условия за живот на осъдените, а също така работи успешно по различни програми с цел възпитание и корекция на поведението на лишените от свобода.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Байкова, А., А. Ненчев, Влияние на специализираните групови програми върху лишените от свобода и тяхното приложение в пенитенциарната практика, Затворно дело, С., 2010, Кн. 3.

[2] Доклад на Български Хелзингски Комитет, 2012.

[3] Затвор Сливен, Министерство на правосъдието на Република България, Главна дирекция „Изпълнение на наказанията”, <http://www.gdin.bg>.

[4] Маджаров, Е., Семинар „Изпълнение на наказанията при жени”, Затворно дело, С., 2010, Кн 3.

[5] Резолюция на Европейския парламент от 5 април 2011г. относно приоритетите и очертаването на новата политическа рамка на ЕС за борба с насилието срещу жени (2010/2009 (INI))P 7_TA_PROV (2011) 0127.

[6] Стоичкова, Н., Жени-богомолки, С., 2009, <http://novinar.bg>

[7] Христова, Л., 200 000 000 за нов затвор и екстри, Труд, 2010.

За контакти:

Доц. д-р Живка Енчева Военкинова, Катедра „Социална педагогика“, Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, 0898854155, e-mail: jivkavi@abv.bg

Докладът е рецензиран.